

Jeremia 44

1 Het woord dat gekomen is tot Jeremia voor alle Judeeërs die in het land Egypte woonden, die woonden in Migdol, in Tachpanhes, in Nof en in het land van Pathros:

2 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: U hebt zelf al het onheil gezien dat Ik over Jeruzalem en over al de steden van Juda gebracht heb. Zie, zij zijn heden ten dage een puinhoop, zodat er geen bewoner meer in is,

3 vanwege hun slechtheid die zij gedaan hebben om Mij tot toorn te verwekken, daarmee dat zij doorgingen met reukoffers te brengen en andere goden te dienen, die zij niet hebben gekend, zij, evenmin als u en uw vaders.

4 Ik zond tot u al Mijn dienaren, de profeten, vroeg en laat, om te zeggen: Doe deze gruwelijke zaak toch niet, die Ik haat.

5 Maar zij hebben niet geluisterd en hebben hun oor niet geneigd door zich van hun slechtheid te bekeren door geen reukoffers meer te brengen aan andere goden.

6 Daarom zijn Mijn grimmigheid en Mijn toorn uitgegoten en hebben die gebrand in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem. Zij zijn geworden tot een puinhoop, tot een woestenij, zoals het heden ten dage is.

7 Welnu, zo zegt de HEERE, de God van de legermachten, de God van Israël: Waarom doet u uzelf zo'n groot kwaad aan dat u onder u man en vrouw, kind en zuigeling uit het midden van Juda uitroeit, en zelfs geen overblijfsel bij u overlaat?

8 U doet dat door Mij tot toorn te verwekken met de werken van uw handen, door reukoffers te brengen aan andere goden in het land Egypte, waar u gekomen bent om daar als vreemdeling te verblijven, zodat u uzelf uitroeit en u tot een vloek en tot smaad wordt onder al de volken van de aarde!

9 Bent u de slechte daden van uw vaders vergeten, de slechte daden van de koningen van Juda, de slechte daden van hun vrouwen, uw slechte daden en de slechte daden van uw vrouwen, die zij gedaan hebben in het land Juda en op de straten van Jeruzalem?

10 Tot op deze dag zijn zij niet verbijzeld van hart. Bevreesd zijn zij niet. Volgens Mijn wet en volgens Mijn verordeningen die Ik u en uw vaders gegeven heb, hebben zij niet gewandeld.

11 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga Mijn aangezicht tegen u ten kwade richten, en wel om heel Juda uit te roeien.

12 Ik zal het overblijfsel van Juda wegnemen, zij die hun zinnen erop gezet hebben om het land Egypte binnen te gaan om daar als vreemdeling te verblijven. Zij zullen allen in het land Egypte omkomen. Zij zullen vallen door het zwaard, omkomen van de honger, van klein tot groot. Door het zwaard en door de honger zullen zij sterven. Zij zullen tot een vervloeking en tot een verschrikking, tot een vloek en tot smaad worden.

13 Want Ik zal hen die in het land Egypte wonen, straffen, zoals Ik Jeruzalem gestraft heb, door het zwaard, door de honger en door de pest.

14 Er zal niemand zijn van het overblijfsel van Juda die ontkomt of ontvlucht, van hen die in het land Egypte gekomen zijn om daar als vreemdeling te verblijven, om eens terug te keren naar het land Juda, waarnaar zij verlangen om er terug te keren en daar te wonen. Nee, zij zullen niet terugkeren, behalve enkelen die wel ontkomen zullen.

15 Toen antwoordden al de mannen die wisten dat hun vrouwen reukoffers brachten aan andere goden, en al de vrouwen die daar stonden, een grote menigte, en heel het volk dat in het land Egypte, in Pathros, woonde, aan Jeremia:

16 Wat het woord betreft dat u in de Naam van de HEERE tot ons gesproken hebt – wij zullen niet naar u luisteren.

17 Nee, wij zullen beslist alle dingen doen die uit onze mond zijn uitgegaan, door reukoffers te

brengen aan de koningin van de hemel en plengoffers voor haar uit te gieten, zoals wij gedaan hebben, wij en onze vaders, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem. Toen werden wij met brood verzadigd, hadden wij het goed en hebben wij geen kwaad gezien.

18 Maar van toen af dat wij ermee zijn opgehouden aan de koningin van de hemel reukoffers te brengen en plengoffers voor haar uit te gieten, hebben wij aan alles gebrek gehad en kwamen wij door het zwaard en door de honger om.

19 En als wij, vrouwen, aan de koningin van de hemel reukoffers brengen en plengoffers voor haar uitgieten, gaat het dan buiten onze mannen om dat wij voor haar offerkoeken maken naar haar beeltenis, en voor haar plengoffers uitgieten?

20 Toen zei Jeremia tegen heel het volk, tegen de mannen en tegen de vrouwen, tegen heel het volk dat hem dit antwoord gegeven had:

21 Zou de HEERE niet gedacht hebben aan het wierookoffer dat u in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem in rook liet opgaan, u en uw vaders, uw koningen en uw vorsten, en de bevolking van het land, en zou dat niet in Zijn hart opkomen?

22 De HEERE kon het niet langer verdragen vanwege uw slechte daden, vanwege de gruweldaden die u deed. Daarom is uw land geworden tot een verwoesting, tot een verschrikking en tot een vloek, zodat er geen bewoner meer is, zoals het heden ten dage is.

23 Vanwege het feit dat u reukoffers gebracht hebt en dat u gezondigd hebt tegen de HEERE, niet geluisterd hebt naar de stem van de HEERE en niet volgens Zijn wet, volgens Zijn verordeningen en volgens Zijn getuigenissen gewandeld hebt, daarom is dit onheil u overkomen, zoals het heden ten dage is.

24 Verder zei Jeremia tegen heel het volk, en tegen al de vrouwen: Luister naar het woord van de HEERE, heel Juda dat in het land Egypte is.

25 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: U en uw vrouwen hebben met uw eigen mond gesproken (en met uw eigen handen hebt u het uitgevoerd): Wij zullen beslist onze geloften volbrengen die wij hebben afgelegd, door reukoffers te brengen aan de koningin van de hemel en plengoffers voor haar uit te gieten. Nu, doe beslist uw geloften gestand en volbreng beslist uw geloften!

26 Daarom, luister naar het woord van de HEERE, heel Juda dat in het land Egypte woont: Zie, Ik zweer bij Mijn grote Naam, zegt de HEERE: Als Mijn Naam ooit nog zal worden aangeroepen door de mond van enig man uit Juda in heel het land Egypte, die zegt: Zo waar de Heere HEERE leeft!

27 Zie, Ik ga over hen waken ten kwade en niet ten goede. Alle mannen van Juda die in het land Egypte zijn, zullen omkomen door het zwaard of door de honger, totdat het met hen gedaan is.

28 Maar wie aan het zwaard ontkomen, zullen uit het land Egypte terugkeren naar het land Juda met weinig mensen. En heel het overblijfsel van Juda, dat naar het land Egypte gekomen is om daar als vreemdeling te verblijven, zal weten wiens woord standhoudt, het Mijne of het hunne.

29 En dit zal voor u het teken zijn, spreekt de HEERE, dat Ik in deze plaats u zal straffen, zodat u weet dat Mijn woorden over u beslist stand zullen houden, ten kwade:

30 Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga farao Hofra, de koning van Egypte, in de hand van zijn vijanden geven, en in de hand van hen die hem naar het leven staan, zoals Ik Zedekia, de koning van Juda, gegeven heb in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, zijn vijand, die hem naar het leven stond.

God waarschuwt de vluchtelingen uit Juda in Egypte.

Niemand weet precies hoeveel tijd er over heengegaan is, tussen het moment waarop de

vluchtelingen uit Juda Egypte bereikten én deze profetie van de HEERE. We moeten het natuurlijk ook niet overdrijven. De verwoesting van Jeruzalem en Juda deed zich voor in het jaar 586 v Chr. terwijl de inval van Nebukadrezar in Egypte – waar Jeremia 44 naar verwijst – zich in 569-568 v Chr. voordoet. Een kleine twintig jaar later. We krijgen de indruk dat Jeremia aardig in beeld heeft waar de Joodse gemeenschap zich in Egypte bevindt en wat er zoal speelt. Er zullen vermoedelijk wel enkele jaren overheen gegaan zijn. Uit de plaatsnamen die genoemd worden in Jeremia 44 kunnen we opmaken dat de Joden zich in allerlei steden hebben gevestigd in het Noorden van Egypte. *Jeremia 44:1 Het woord dat gekomen is tot Jeremia voor alle Judeeërs die in het land Egypte woonden, die woonden in Migdol, in Tachpanhes, in Nof en in het land van Pathros.* We zullen ons realiseren dat het gaat om de Joodse gemeenschap die verspreid woont in heel Egypte.

De Joodse gemeenschap woont verspreid in heel Egypte.

Migdol	Noord Oost Egypte	Deze plaats heet nu Tell-el-chér.
Tachpanhes	Noord Oost Egypte	Dafne is de Griekse Naam. Nu Tell el Defenéh.
Nof	Midden van Egypte.	Dezelfde stad als Memfis
Pathros	Zuid Egypte.	

Het ziet er inderdaad naar uit dat Jeremia de belangrijkste steden in Egypte heeft aangedaan waar zich Judese vluchtelingen hadden gevestigd. Het is duidelijk dat het niet alleen gaat om de specifieke groep waar Jeremia en Baruch persoonlijk deel van uitmaakten. Wat niet helemaal helder uit het verband naar voren komt is of het – de dag waarop men elkaar ontmoet – een dag is waarop alle Joden in Egypte elkaar ontmoetten. We kijken daar wellicht van op, maar zullen niet verbaasd zijn over het onderlinge contact tussen de vluchtelingen. Wie de vluchtelingen in Nederland vandaag de dag een beetje kent weet dat ze – via de telefoon of op een andere manier – in nauw contact staan met thuis, maar ook met familie en vrienden die elders in allerlei landen onderdak hebben gevonden. In die tijd was er nog geen telefoon natuurlijk, maar zal men op andere manieren wegen hebben gevonden om contact met elkaar te leggen. Als er contact was tussen de Joodse vluchtelingen in het Noorden van Egypte, dan is zo iets als een landdag mogelijk. Niets is mooier dan elkaar ontmoeten en praten over vroeger en elkaar op ideeën te brengen hoe het beste te leven en te werken in Egypte.

Het woord dat gekomen is tot Jeremia voor alle Judeeërs die in het land Egypte woonden.

Maar of het een *landdag* is, is de vraag al is dit Woord van de HEERE wel voor al de Joden in Egypte bedoeld. Jeremia 44:1 *Het woord dat gekomen is tot Jeremia voor alle Judeeërs die in het land Egypte woonden.* kol-hajehudim = al de Judeeërs. Het zou ook zomaar kunnen dat Jeremia een rondreis maakte langs de Joodse gemeenschappen in Egypte. Bij elke nieuwe ontmoeting kwam hij dan met deze profetie van de HEERE. Het meest voor de hand liggend echter blijft een bijeenkomst van Joden uit het hele land. Van de mensen uit Pathros uit het Zuiden van Egypte – in het bijzonder de vrouwen – wordt gezegd dat zij *‘in grote getale aanwezig waren’*. Jeremia 44:15 *Toen antwoordden al de mannen die wisten dat hun vrouwen reukoffers brachten aan andere goden, en al de vrouwen die daar stonden, een grote menigte, en heel het volk dat in het land Egypte, in Pathros, woonde, aan Jeremia: Zo te zien zijn er dus uit allerlei steden groepen Joden gekomen. We gaan er van uit dat de HEERE het bijeenzijn van Joden uit alle delen van Egypte aangegrepen heeft om hen via Jeremia te waarschuwen.*

heel het volk dat in het land Egypte, in Pathros, woonde

God wilde Zijn volk en Zijn huis voor de ondergang behoeden.

De HEERE herinnert de gevluchte Joden aan de verwoesting van Jeruzalem en Juda. Daar waren ze zelf bij. Sterker, is het niet de reden voor hun vlucht geweest, dat het niet langer veilig was in Juda en Jeruzalem? Jeremia 44:2 *Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: U hebt zelf al het onheil gezien dat Ik over Jeruzalem en over al de steden van Juda gebracht heb. Zie, zij zijn heden ten dage een puinhoop, zodat er geen bewoner meer in is.* Ze weten heel goed waar de HEERE het over heeft. Ze hebben het met hun eigen ogen aanschouwd. De HEERE vertelt er ook bij wat de achterliggende reden was van de malaise in hun thuisland, namelijk de zonden van het volk. Het waren niet de zonden van anderen. Zij waren het zelf. Het was door hun zonden dat dit is gebeurd. Jeremia 44:3 *Vanwege hun slechtheid die zij gedaan hebben om Mij tot toorn te verwekken, daarmee dat zij doorgingen met reukoffers te brengen en andere goden te dienen, die zij niet hebben gekend, zij, evenmin als u en uw vaders.* U vraagt zich misschien af waarom de HEERE die mensen herinnert aan alle ellende? Om die reden zijn ze nou net gevlucht. Het vonnis was geveld en uitgevoerd zou je kunnen zeggen. Is het nodig de vluchtelingen nog eens flink in te wrijven hoe beroerd het met Jeruzalem en Juda was afgelopen? Ja, dat is blijkbaar nodig. Waarom? Omdat ze niets geleerd hebben van hun fouten en omdat mensen die niet leren van hun fouten dezelfde fouten opnieuw gaan maken met dezelfde gevolgen. Dat wil de HEERE voorkomen. In de herinnering die de HEERE oproept aan het verleden, merk je al – tussen de regels door – wat er komen gaat. Want? Het gaat over dat ‘wierook branden’ voor andere goden. Je voelt hem al aankomen. Dat wierook branden dat deden de gevluchte Joden in Egypte ook. Jeremia 44:3 *dat zij doorgingen met reukoffers te brengen en andere goden te dienen, die zij niet hebben gekend, zij, evenmin als u en uw vaders.* Uit het boek Jeremia – dat een periode van zo’n 40 jaar beslaat – weten we inderdaad dat men wierook brandde voor de godin van de hemel. Jeremia 19:13 *De huizen van Jeruzalem en de huizen van de koningen*

van Juda zullen even onrein worden als de plaats van Tofet, met alle huizen waar zij op de daken ervan reukoffers hebben gebracht aan heel het leger aan de hemel en plengoffers hebben uitgegoten voor andere goden. De HEERE onze God is een jaloers God. De HEERE kan niet accepteren dat men naast Hem andere goden vereert. Het is niet toevallig het eerste gebod van de tien geboden geworden van het verbond dat de HEERE met Zijn volk Israël sloot. Exodus 20:3 *U zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.* Bij ons mag het respect voor de ander redelijk grenzeloos zijn, bij de HEERE is het zeer beperkt. Er is namelijk geen andere god. Er bestaat helemaal geen andere god. Feitelijk verdoezelt het vereren van andere goden de mens die achter zichzelf aanloopt of – en daar wordt het niet beter van – begeven we ons met de andere goden op het terrein van de satan. Zo ziet de Bijbel dat in ieder geval. Vraag het maar aan Paulus. 1 Korintiërs 10:18-20 *Let op het Israël naar het vlees: hebben niet zij die de offers eten, gemeenschap met het altaar? Wat zeg ik hiermee dan? Dat een afgod iets is, of dat een afgodenoffer iets is? Nee, ik zeg dit omdat wat de heidenen offeren, zij dat aan demonen offeren en niet aan God, en ik wil niet dat u met de demonen gemeenschap hebt.* Wat zich in onze tijd – en trouwens ook in de tijd van Israël – voordoet onder het mom van vrijheid en respect is in feite een onverhulde aanval op het geloof in de God van de Bijbel. Zo liet Salomo voor zijn buitenlandse vrouwen tempels bouwen zodat ze volgens hun eigen overtuiging zouden kunnen leven. Salomo zal zeggen dat hij dat uit respect en liefde voor hen over heeft. In feite betekent het een breuk met de levende God van Israël. Wij mogen er misschien – vanuit een idee van respect voor ieders eigenheid – ruimte voor maken, God maakt vanaf het begin duidelijk dat Hij dit niet kan accepteren. De HEERE mag dan geduldig zijn, Hij laat niet na de ene na de andere profeet te sturen naar Zijn volk om hen te wijzen op de consequenties van de afgodendienst. Dit moet anders. De mensen moeten hiermee stoppen en Hem de HEERE alleen eren en aanbidden. De HEERE spreekt hier niet gebiedend. Eerder doet Hij een hartstochtelijk beroep op zijn volk. Jeremia 44:4 *Ik zond tot u al Mijn dienaren, de profeten, vroeg en laat, om te zeggen: Doe deze gruwelijke zaak toch niet, die Ik haat.* Het is alsof de HEERE zegt: ‘Dwing me alsjeblieft niet om jullie te straffen.’ God wilde Zijn volk en Zijn woning voor de ondergang behoeden, zegt 2 Kronieken 36:15 Om die reden liet de HEERE hen telkens opnieuw waarschuwen. Jeremia 44:4,5 *Ik zond tot u al Mijn dienaren, de profeten, vroeg en laat, om te zeggen: Doe deze gruwelijke zaak toch niet, die Ik haat. Maar zij hebben niet geluisterd en hebben hun oor niet geneigd door zich van hun slechtheid te bekeren door geen reukoffers meer te brengen aan andere goden.* De profeten konden ‘praten als Brugman’, maar de afgodendienst bleek hardnekkiger dan onkruid. Op een gegeven moment was Gods geduld op en toen heeft Hij het vonnis uitgevoerd: De verwoesting van de stad Jeruzalem en verschillende andere Judese steden. Jeremia 44:6 *Daarom zijn Mijn grimmigheid en Mijn toorn uitgegoten en hebben die gebrand in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem. Zij zijn geworden tot een puinhoop, tot een woestijnen, zoals het heden ten dage is.*

Vanwege de reukoffers aan andere goden is Mijn toorn uitgegoten en heeft die gebrand in Juda en op de straten van Jeruzalem.

Het kwaad begon bij de leiders van Gods volk.

De HEERE begrijpt één ding niet goed: ‘Hoe bestaat het dat de Judese vluchtelingen in Egypte doodleuk doorgaan met de verering van andere goden. Waar zit hun verstand? Weten ze dan niet hoe het met Jeruzalem en Juda afgelopen is? Denken die mensen wel na? Ze kunnen toch op hun

vingers natellen dat als het zo afloopt met de Joodse gemeenschap in Jeruzalem en Juda, hun lot er niet veel anders uit zal zien.’ De HEERE is redelijk verbijsterd. Jeremia 44:7 *Welnu, zo zegt de HEERE, de God van de legermachten, de God van Israël: Waarom doet u uzelf zo'n groot kwaad aan dat u onder u man en vrouw, kind en zuigeling uit het midden van Juda uitroeit, en zelfs geen overblijfsel bij u overlaat?* De HEERE vertelt het er meteen maar bij, aangezien vooral geweld tegen kinderen en vrouwen het medelijden van de wereld oproept. Dat medelijden zal niet helpen. De Joodse vluchtelingen kunnen niemand hier de schuld van geven, behalve zichzelf. Zij doen het zichzelf aan. Het dienen van andere goden in Egypte staat min of meer gelijk aan zelfmoord. Jeremia 44:8 *U doet dat door Mij tot toorn te verwekken met de werken van uw handen, door reukoffers te brengen aan andere goden in het land Egypte, waar u gekomen bent om daar als vreemdeling te verblijven, zodat u uzelf uitroeit en u tot een vloek en tot smaad wordt onder al de volken van de aarde!* Een schip op het strand is een baken in zee’, zegt het spreekwoord, maar het Judese volk lijkt immuun voor waarschuwingen. Je zou zeggen: ‘Kijk nou eens terug. Hebt u dan geen geheugen. Weet u niet hoe het met uw geboorteland is afgelopen, vraagt de HEERE?’ Jeremia 44:9 *Bent u de slechte daden van uw vaders vergeten, de slechte daden van de koningen van Juda, de slechte daden van hun vrouwen, uw slechte daden en de slechte daden van uw vrouwen, die zij gedaan hebben in het land Juda en op de straten van Jeruzalem?* Voor het eerst horen we nu van de vrouwen. Die hebben ook wierook gebrand voor de afgoden in het bijzonder voor de koningin van de hemel, de godin Ishtar. Het is de godin van de vruchtbaarheid en de liefde. Een papyrus uit de 5de eeuw v Chr. aangetroffen in Hermopolis in Egypte, noemt de koningin van de hemel onder de goden die de Joodse gemeenschap vereerde. Op de vrouwen komen we nog terug, maar hier zien we mogelijk al het begin van de glijdende schaal. Eerst worden namelijk *de koningen en hun vrouwen* genoemd. Te denken valt aan koning Achab die uit Sidon Izebel als vrouw meenam naar Samaria. Izebel nam haar goden met zich mee Baal en Asjera. 1 Koningen 16:30-33 *Achab, de zoon van Omri, deed wat slecht was in de ogen van de HEERE, meer dan allen die er vóór hem geweest waren. En het gebeurde (was het gering dat hij in de zonden van Jerobeam, de zoon van Nebat, ging?) dat hij ook nog Izebel tot vrouw nam, de dochter van Ethbaäl, de koning van de Sidoniërs, en dat hij de Baäl ging dienen en zich daarvoor neerboog. Hij richtte voor de Baäl een altaar op in het huis van de Baäl, dat hij in Samaria gebouwd had. Ook maakte Achab een gewijde paal, zodat Achab nog meer deed om de HEERE, de God van Israël, tot toorn te verwekken dan alle koningen van Israël die er vóór hem geweest waren. ‘Goed voorbeeld doet goed volgen’, zegt het spreekwoord, maar datzelfde geldt van mensen die een slecht voorbeeld geven. Dat wordt ook gevolgd. Het heeft ogenschijnlijk misschien iets van respect en liefde van een man voor zijn vrouw, maar het is in feite niet anders dan ongehoorzaamheid aan God. De koning van Israël is koning onder God. Hij die als koning leiding geeft aan het volk, is zelf ondergeschikt aan iemand anders namelijk aan de HEERE, want het volk van de koning is het volk van God. In feite is hij onderkoning onder de HEERE, maar hij geeft daar totaal geen invulling aan. Niet alleen breekt Achab – in navolging van koning Jerobeam – met *het tweede gebod* van de tien woorden van het verbond, maar hij gaat nog een stap verder. Koning Achab legt ook *het eerste gebod* van God aan de kant als hij zijn vrouw ruimte geeft om haar eigen goden mee te nemen. Achab wordt zo te zien ook zelf een aanhanger van de Baalgodsdiens.*

Zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga Mijn aangezicht tegen u ten kwade richten, en wel om heel Juda uit te roeien.

Ook de vrouwen onttrekken zich aan Gods leiding.

Wanneer de mannen – die in de hiërarchische lijn naar God boven de vrouwen staan – de HEERE niet als God erkennen en Hem niet gehoorzaam zijn, krijgen de vrouwen de ruimte om zich ook vrij te maken uit de ondergeschikte positie t.o.v. de man. Het is niet zo dat we vrouwen de schuld moeten geven van de afgodendienst. Nee, dat is de verantwoordelijkheid – zo u wilt de schuld – van de mannen, de koningen en anderen die God op dit punt niet gehoorzaam waren. Door hun ongehoorzaamheid verloren ze hun gezag over het volk en de mannen over hun vrouwen. Als je zelf niet gehoorzaam bent aan God, hoe kun je dit dan wel van je vrouw vragen? Het gevolg van de ongehoorzaamheid van de mannen in leidinggevende posities bracht met zich mee dat de vrouwen – zoals wij dat zouden noemen – emancipeerden. Zij stonden niet langer onder de man maar er naast. Zij konden zich dezelfde vrijheid veroorloven die de man ook opeiste voor zichzelf: vrij van God. Vrij om God naar believen te volgen of van Hem af te wijken. In die zin is het niet opmerkelijk dat de vrouwen dingen doen die feitelijk op godsdienstig gebied ‘not done’ zijn. De vrouwen zeggen verderop dat ‘hun mannen er geen probleem mee hebben’. Want die doen zelf ook dingen op geloofsgebied gebied wat ze feitelijk niet kunnen maken tegenover de HEERE. Het is nog tot daaraantoe dat de vluchtelingen geen haar beter zijn dan hun Judese volksgenoten die de verwoesting van hun steden hebben meegemaakt en die in ballingschap naar Babel zijn weggevoerd. Maar het vreemde is dat de vluchtelingen in Egypte totaal geen spijt hebben over hun gedrag in de periode toen ze nog in Juda en Jeruzalem woonden. Dat is wat de HEERE schokt. Hoe vaak had de HEERE – bij monde van Jeremia bijvoorbeeld – niet het verband gelegd tussen de zonde en de ballingschap? Je zou toch verwachten – wanneer achter je Jeruzalem in de brand gaat en het vonnis van God over de zonden van Zijn volk wordt voltrokken – dat dat iets met een mens doet. Maar daar is totaal niets van te merken. Dat is vermoedelijk dan ook het grootste bezwaar van de HEERE tegen de vlucht naar Egypte. Men ontvlucht het vonnis van God over de zonde. Men ontkomt. Men voelt het niet persoonlijk. Blijkbaar is dit de enige manier om tot inzicht te komen, dat men fout zat. De enige manier om tot een diep en oprecht berouw te komen is dat men de ballingschap naar Babel als het vonnis van de HEERE aan den lijve ondervindt. Deze mensen hadden zich er aan onttrokken. Met alle gevolgen van dien. Jeremia 44:10 *Tot op deze dag zijn zij niet verbrijzeld van hart. Bevreesd zijn zij niet. Volgens Mijn wet en volgens Mijn verordeningen die Ik u en uw vaders gegeven heb, hebben zij niet gewandeld.* We lezen hier over berouw iets wat in de buurt komt van Psalm 51:18,19 *De offers voor God zijn een gebroken geest; een verbrijzeld en verslagen hart zult U, o God, niet verachten.* Ze zijn er niet ‘kapot van’. Integendeel, ze kijken heel anders naar het verleden dan de HEERE en Zijn profeet Jeremia. Men houdt er een – zoals straks wel zal blijken – totaal andere interpretatie van de feiten op na. En daar houdt men aan vast.

Tot op deze dag zijn zij niet verbrijzeld van hart. Bevreesd zijn zij niet.

God gaat het vonnis voltrekken over de vluchtelingen uit Juda die de wijk namen naar Egypte.

In Jeremia zegt dat HEERE ergens dat Hij zijn volk overal weet te vinden. Er zal geen plek zijn waar ze zich voor Hem kunnen verbergen. En dan gaat het er blijkbaar niet om dat een mens geneigd is te vluchten voor het gevaar. De neiging een veilig heenkomen te zoeken, is menselijk. We horen dan ook lang niet altijd deze vernietigende kritiek die wel het deel wordt van de Egypte-gangers. De vraag

is of iemand geleerd heeft van het vonnis wat de HEERE voltrokken heeft over Zijn volk in Jeruzalem en Juda. Deze Joden die voortvluchtig waren, hadden wel heel harde koppen. Het wou er bij hen niet in dat God Zijn volk had gestraft vanwege hun zonden. Zij blijven gewoon andere goden bewieroken en aanbidden, hoewel ze juist om die reden hun land uitgezet waren. Leren ze het dan nooit? Nee, deze mensen lijken niet erg 'leerbaar'. Hoe ze er ook inzitten of wat de achterliggende reden van hun afval aan het geloof van Israël ook is, God weet hen te vinden in Egypte. Heeft het oordeel over Jeruzalem en Juda niets met hen gedaan, dan volgt het vonnis over de plaats waar ze heen gevlucht zijn. Jeremia 44:11 *Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga Mijn aangezicht tegen u ten kwade richten, en wel om heel Juda uit te roeien.* Die mensen zijn juist naar Egypte gevlucht om het vonnis van God te ontlopen, maar het zal hen niet baten. Wat ze achter zich hebben, zien ze ook voor zich opdoemen in de vorm van het zwaard en de honger. Dachten ze te overleven in een vreemd land, het zal een begraafplaats worden voor alle mensen uit Juda. Men zal hun naam als een vloek gebruiken. Jeremia 44:12-13 *Ik zal het overblijfsel van Juda wegnemen, zij die hun zinnen erop gezet hebben om het land Egypte binnen te gaan om daar als vreemdeling te verblijven. Zij zullen allen in het land Egypte omkomen. Zij zullen vallen door het zwaard, omkomen van de honger, van klein tot groot. Door het zwaard en door de honger zullen zij sterven. Zij zullen tot een vervloeking en tot een verschrikking, tot een vloek en tot smaad worden. Want Ik zal hen die in het land Egypte wonen, straffen, zoals Ik Jeruzalem gestraft heb, door het zwaard, door de honger en door de pest.*

Zij zullen vallen door het zwaard, omkomen van de honger, van klein tot groot.

Sommige mensen zullen denken: Dan gaan we toch terug naar Juda? Maar dat zal ze niet meevallen. Als God zegt dat Hij alle inwoners van Juda zal aanpakken, dan bedoelt hij ook 'alle'. Misschien dat er hier of daar een Judeeër is die het lukt om terug te keren. Dat is dan vrij zeker een spijtoptant; iemand die bij nader inzien tot de erkenning komt dat het oordeel over Jeruzalem en Juda een straf van God was. Iemand ook die tot het inzicht gekomen is dat men zich moet bekeren van een foute manier van leven en een foute manier van denken. Ook uit het vervolg van Jeremia 44 – waarbij nogmaals sprake is van enkele Judeeërs die het lukt om naar Juda te ontkomen – kan blijken dat deze mensen eerder een bewijs zijn van de waarheid van deze profetie, dan een uitzondering op de regel die God stelt. Jeremia 44:14 *Er zal niemand zijn van het overblijfsel van Juda die ontkomt of ontvlicht, van hen die in het land Egypte gekomen zijn om daar als vreemdeling te verblijven, om eens terug te keren naar het land Juda, waarnaar zij verlangen om er terug te keren en daar te wonen. Nee, zij zullen niet terugkeren, behalve enkelen die wel ontkomen zullen.* Mensen zoals Baruch of Jeremia zouden kunnen terugkeren naar Juda. Van hen is dit overigens niet bekend. Zo te horen blijft Jeremia in Egypte. Hij zet zijn werk als profeet voort. Maar behalve deze twee namen, weten we ook van de andere Judeeërs dat men zich op een gegeven moment in een groep bevond waarvan de leiding besloot om naar Egypte te gaan. Was dit de beslissing van ieder persoonlijk? Nee. Men moest mee of men het leuk vond of niet. Het zou kunnen zijn dat de HEERE doelt op andere mensen die min of meer tegen wil en dank meegenomen zijn naar Egypte en die zodra zich de

gelegenheid voordoet weer teruggingen naar Juda. Ondertussen zijn het dan wel mensen die behoord hebben tot de groep Judeeërs in Egypte. Zij moeten goed op de hoogte geweest zijn van de profetieën van Jeremia en ze kunnen wellicht getuigen dat de dingen die de HEERE aankondigde over de vluchtelingen in Egypte zich zo'n 20 jaar later voltrokken. In de profetieën over Egypte die we verderop in het boek Jeremia lezen, wordt met zoveel woorden verhaald van een inval van Nebukadrezar in Egypte waarbij juist de genoemde steden als *Migdol*, *Tachpanches = Dafne en Nof = Memfis en Patros* voorbijkomen. Jeremia 46:13-16 *Het woord dat de HEERE sprak tot de profeet Jeremia over de komst van Nebukadrezar, de koning van Babel, om het land Egypte te treffen: Verkondig in Egypte, laat het horen in Migdol, laat het horen in Nof en in Tachpanhes. Zeg: Stel u op, maak u gereed, want het zwaard heeft verslonden wat rondom u is. Waarom zijn uw machtigen weggevaagd? Zij hebben geen stand gehouden, omdat de HEERE hen heeft verjaagd. Hij maakte het aantal van hen die struikelden groot, ja, de een viel over de ander.* Egypte blijkt niet een echt veilige plek. Niet veilig voor Egyptenaren en zeker niet voor mensen die er hun toevlucht zochten, de vluchtelingen uit Juda.

Zij zullen niet terugkeren, behalve enkelen die wel ontkomen zullen.

De vluchtelingen uit Juda gaan niet doen wat God via Jeremia van hen vraagt.

Uit Pathros komt een behoorlijke afvaardiging opdagen, al lijkt dat inderdaad vooral van de vertegenwoordiging van de vrouwen gezegd te worden. Opmerkelijk genoeg ontstaat er juist met deze afdeling een discussie over de profetieën van Jeremia. Laten we eerlijk zijn het was een behoorlijk confronterende boodschap van Jeremia. Niet alleen werd het vernietigende oordeel over Juda en Jeruzalem nog eens met felle pennenstreken getekend, maar het oordeel over de Judese vluchtelingen in Egypte stond ook al vast. God merkte feitelijk geen greintje bekering of verandering. Men ging in Egypte rustig door met de dienst aan de verfoeilijke afgoden. Dan zal men niet vreemd opkijken, wanneer het oordeel ook daar zijn vernietigende werk zal doen. Men weet toch hoe het Jeruzalem en Juda vergaan is? Het lijkt een retorische vraag, maar vanuit Pathros hoort men een heel ander geluid. En dat is? Dat is dat men het totaal niet met de zienswijze van de profeet eens is. Nee, men kijkt heel anders tegen het verleden aan, dan Jeremia. Men heeft helemaal niet het idee dat de afgodendienst de oorzaak is van het lot wat Jeruzalem en Juda heeft getroffen, integendeel. Het is naar hun gevoel veeleer fout gegaan, omdat men is opgehouden in Juda de godin van de hemel met wierook te aanbidden. Vanaf het moment dat men stopte met de dienst aan de koningin van de hemel, vanaf dat moment was het – voor hun gevoel – bergafwaarts gegaan. ‘Nee hoor, zeiden ze, wij gaan helemaal niet stoppen met de dienst aan de koningin van de hemel. We zullen u nog eens wat anders vertellen. We hebben geloften afgelegd dat we voor deze godin wierook blijven branden en wijoffers brengen.’ Jeremia 44:17,18 *Wat het woord betreft dat u in de Naam van de HEERE tot ons gesproken hebt – wij zullen niet naar u luisteren. Nee, wij zullen beslist alle dingen doen die uit onze mond zijn uitgegaan, door reukoffers te brengen aan de koningin van de hemel en plengoffers*

voor haar uit te gieten, zoals wij gedaan hebben, wij en onze vaders, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem. Toen werden wij met brood verzadigd, hadden wij het goed en hebben wij geen kwaad gezien. Maar van toen af dat wij ermee zijn opgehouden aan de koningin van de hemel reukoffers te brengen en plengoffers voor haar uit te gieten, hebben wij aan alles gebrek gehad en kwamen wij door het zwaard en door de honger om. Volgens de geleerden kan dit gevoel kloppen, aangezien het sinds de hervormingen onder koning Josia van kwaad tot erger is gegaan in Jeruzalem en Juda. Eerst was daar – na de dood van koning Josia – Egypte die Israël tot vazalstaat maakte. Vanaf de tijd dat Babel het stokje overgenomen had van Assur was het er ook niet beter op geworden. Er waren verschillende troonswisselingen, koningen die maar voor korte tijd werden geaccepteerd door de overheerser om vervolgens al na drie maand te worden vervangen. Daarbij kwam dat de koningen die wat langer regeerden vaak in opstand kwamen tegen Nebukadrezar, ook omdat ze dachten dat Egypte wel zou helpen. Er waren nogal wat bewegingen van de legers van Babel en belegeringen van Jeruzalem met alle toestanden die daarmee verbonden zijn. Hun gevoelens kan dus wel ongeveer kloppen, zij het dat alle koningen die direct na koning Josia kwamen een loopje namen met de geboden van God. Feitelijk maakten Josia's zonen de hele hervorming van Josia binnen de kortste keren ongedaan. De tijd dat men strikt toezag op de dienst aan de HEERE en alle afgoden het land en de stad uit werden gezet, duurde zolang Josia koning was. Het gaat om interpretatie van de feiten en dan weet je dat de een het zo voelt terwijl de ander weer van een heel ander idee uitgaat. Maar goed, misschien heeft niet iedereen hetzelfde gevoel over de afgelopen 20 jaar in Jeruzalem, zij – de Joodse vluchtelingen in Egypte – hebben dit wel zo ervaren: de dienst aan de godin van de hemel legde hen geen windeieren. Juist toen ze ermee ophielden aan die god aandacht te besteden, ging het voor hun gevoel een stuk minder. En dus, dus gaan ze – naar hun zeggen – niet doen wat de HEERE via Jeremia van het volk vraagt: namelijk stoppen met het vereren van andere goden. Zij gaan daar helemaal niet mee ophouden, want zoals gezegd zij kijken heel anders naar de geschiedenis als Jeremia. Jeremia 44:15,16 *Toen antwoordden al de mannen die wisten dat hun vrouwen reukoffers brachten aan andere goden, en al de vrouwen die daar stonden, een grote menigte, en heel het volk dat in het land Egypte, in Pathros, woonde, aan Jeremia; Wat het woord betreft dat u in de Naam van de HEERE tot ons gesproken hebt – wij zullen niet naar u luisteren. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar dit komt hard aan. De HEERE zegt dit en Gods volk zegt: 'Maar dat gaan wij helemaal niet doen.'*

Toen antwoordden al de mannen die wisten dat hun vrouwen reukoffers brachten aan andere goden, en al de vrouwen die daar stonden, een grote menigte: Maar dat gaan wij helemaal niet doen.'

Het gaat – in het zicht van het oordeel – zeker op drie punten mis.

De tijd zo vlak voor het oordeel van God is voor de oprechte gelovige een bijzonder lastige tijd en misschien wel in het bijzonder voor de gelovige vrouwen. Wat is er aan de hand? Je kunt misschien

beter vragen: Wat is er niet aan de hand. Alles lijkt wel mis. Om zo al drie zaken te noemen die in het oog springen.

1. Het gezag van God is zoek.
2. Men laat zich leiden door de eigen interpretatie van de feiten.
3. De positie van gelovige vrouwen in de tijd voor het oordeel is niet gemakkelijk.

Voor iedereen is dit lastig, maar omdat het gezag van de leidinggevendenden is komen te vervallen is het vooral voor gelovige vrouwen een bijzonder lastige tijd. Vroeger stond hun man boven hen en moesten zij doen wat hij zei. Nu staan ze min of meer naast elkaar en mag zij doen wat zij wil. Hij vindt het allemaal wel goed. Of het daarmee ook goed is, is een andere vraag.

1. Het gezag van God is zoek.

40 jaar lang is Jeremia opgetreden als profeet van de HEERE. 40 jaar lang heeft de HEERE via Jeremia het volk gewaarschuwd en opgeroepen om zich te bekeren. De HEERE heeft er nooit een geheim van gemaakt wat er zou gebeuren als het volk onverhoopt niet zou doen wat God zei; Dan zou het in ballingschap gaan. Hen wachtte het zwaard en de honger en de pest. Allemaal geen mooie vooruitzichten, maar wel zaken die werkelijkheid zijn geworden toen het volk van Juda volhardde in het kwaad. Toen kwam Nebukadrezar – *de dienaar van God* zoals hij genoemd wordt – en hij belegerde Jeruzalem. Hij nam de stad in en stak de tempel en het paleis en vele woningen in brand. Hij liet de muren afbreken en doodde de groep rondom koning Zedekia en nam de koning – blindgemaakt – mee in ballingschap. Het lot van Jeruzalem wachtte verschillende Judese steden. De bovenlaag van de bevolking werd weggevoerd, terwijl de armen overbleven onder leiding van Gedalia. We weten hoe dit is afgelopen. Een normaal gelovig mens zou groeien in ontzag voor God en aan welke kant hij ook stond erkennen dat wat de HEERE – langs de weg van de profeet Jeremia had bekendgemaakt – allemaal gebeurd is. Een normaal gelovig mens zou groeien in ontzag voor God en een normale zondaar zou zich per direct bekeren, omdat hij met eigen ogen gezien had dat God de levende God is Die elk woord wat Hij zegt ook vervult. Een mens is een vijand van zichzelf als hij tegen deze God ingaat. Maar wat wij zouden verwachten of voor normaal houden blijkt helemaal niet zo normaal; Integendeel. Van de mensen die uit Juda een veilig heenkomen gevonden hebben in Egypte krijg je een heel andere versie van het verhaal. Die zeggen: 'Ja, zo zie jij dat, Jeremia. Maar wij zien dat heel anders.' Het is niet zo dat ze voor hun gevoel Nee zeggen tegen God. Ze zeggen 'Nee' tegen een interpretatie van de feiten. Zij zijn voor hun besef helemaal niet ongehoorzaam aan God. Zij kijken er gewoon heel anders tegen aan. Je kunt het zien zoals Jeremia er tegen aankijkt, maar je kunt het volgens hen ook heel anders zien.

2. Men laat zich leiden door de eigen interpretatie van de feiten.

Er ontstaat een discussie tussen Jeremia en een groep Judese vluchtelingen uit het Zuiden van Egypte. Zij zijn het totaal niet eens met de manier waarop Jeremia aankijkt tegen de geschiedenis. Daar komt nog eens bij dat Jeremia namens de HEERE zegt te spreken. Hij treedt op als profeet. Men is het niet alleen oneens met Jeremia, maar ook met God. Jeremia zegt namens de HEERE: 'Het ging

mis in Jeruzalem en Juda vanwege jullie zonden. Omdat jullie wierook brandden voor de afgoden en daarmee niet wilden ophouden heeft God Jeruzalem en Juda van de kaart geveegd.’ Maar zij beweren ongeveer het tegenovergestelde. Zij houden bij hoog en bij laag vol dat het allemaal goed ging met hen toen ze nog wierook brandden voor de godin van de hemel. Het was juist vanaf het moment dat ze daarmee ophielden, dat Leiden in last was. Dus zijn ze nu ook zeker niet van plan daarmee op te houden. Je kunt kritiek op deze mensen hebben. Je kunt hen verwijten dat ze de zaak omkeren. De God van de Bijbel zegt: ‘Dien Mij en Ik zal jullie zegenen’, maar zij zeggen ‘Als we ons als mensen gezegend voelen, zitten we altijd goed.’ Daar zit wel iets in. Na de grote geloofsafval zie je in Europa bijvoorbeeld dat men de God van de Bijbel heeft ingeruild voor de god van het geld. Als God de oorzaak is en zegen het gevolg, dan zie je dat Europa zich meer bezig houdt met het gevolg dan met de oorzaak. Geld, winst, bonussen, beleggen wordt ervaren als ‘zegen’, zeg maar. Geld is de norm. Men is gefocust op wat het opbrengt. Hoe ze er aan komen is niet meer doorslaggevend, maar de vraag of ze er aan komen, aan geld. Ze bedoelen: ‘We voelden ons gezegend toen we wierook brandden voor de afgoden. Toen we daarmee moesten ophouden ging het voor hun gevoel een stuk minder.’ Je kunt zeggen: ‘Dat voelden jullie zo, maar dat was niet zo’, maar dat wordt een heel moeizame discussie. Je krijgt dan ik berichten als: ‘Ik heb het zo ervaren’. En breng daar maar iets tegen in. Je kunt moeilijk zeggen dat iemand iets niet zo ervaren kan hebben. Het is een buitengewoon lastige situatie omdat de beslissing tussen dood en leven, goed en kwaad niet langer lijkt te vallen bij God of de Bijbel of de feiten, maar bij een interpretatie van God en van de Bijbel en van de feiten. De grote vraag zal zijn: ‘Wie geeft zijn leven voor een interpretatie?’ Mensen geven hun leven voor God. Mensen staan voor hun geloof. Maar doen diezelfde mensen dat ook voor een interpretatie van het geloof? Als de een het zus ziet en de ander zo? Dat is zoals gezegd – lastig, maar het zal wel moeten. We zullen als het oordeel dichtbij komt soms moeten gaan voor onze eigen interpretatie van de Bijbel en van het geloof en van de feiten. Onze zienswijze. Dat doet Jeremia ook. Hij zegt: ‘Jullie kunnen zeggen wat je wilt, maar ik zal namens de HEERE vertellen hoe het werkelijk zit.’

De interpretatie van de Bijbel loopt uiteen.

Ook in de kerken lijkt het niet langer te gaan over de vraag naar de gehoorzaamheid aan God. Het gaat om de interpretatie van de Bijbel. De een ziet het zus en de ander ziet het zo. Dat geldt bijvoorbeeld voor de vraag ‘Wat zegt de Bijbel over ‘de vrouw in het ambt.’ 4000 jaar lang was de Bijbel op dit punt duidelijk, maar de laatste vijftig jaar zijn er vanuit de kerken andere geluiden te horen. Sommigen zijn van mening dat je de Bijbel anders moet lezen en verstaan en dat je dan uitkomt bij het antwoord dat God vóór de vrouw in alle ambten is. Anderen gaan minder ver, maar komen ongeveer op hetzelfde resultaat uit. Zij zeggen dat de Bijbel niet duidelijk is op dit punt. Er lijkt sprake van een scheppingsordening, maar er zouden ook duidelijke signalen zijn van gelijkheid van man en vrouw sinds de komst van Christus. Omdat het onduidelijk zou zijn wat de Bijbel zegt – een patstelling – zouden wij zelf uit mogen maken wat het beste is. De Heere zou er – in zo’n geval – geen bezwaar tegen kunnen hebben. Er zijn er ook die zeggen – zoals prof. Kuitert deed – ‘Paulus is tegen de vrouw in het ambt, maar wij zijn er voor.’ Prof. Kuitert chargeerde de ruime uitleg. Hij wilde

zeggen: ‘Als je eerlijk bent, geef je toe dat je zo de Bijbel niet kunt lezen. De Bijbel is gewoon tegen en jij bent er voor.’ Maar er zijn niet veel mensen die hem dit toegeven. Toch is dit wel een goed punt: Als we ons beperken tot de verschillende interpretatie van de Bijbel, dan is het de grote vraag of bepaalde interpretaties erkend worden of niet. Men erkent aan de ene kant de uitleg die recht doet aan de scheppingsordinantie. Maar men vraagt ook erkenning voor een andere manier van Bijbelverstaan die uitkomt op het tegenovergestelde. Je kunt niet zeggen dat het ene waar is, maar het tegenovergestelde ook. Een van beiden zit er naast. De waarheid wordt op die manier geslachtetofferd. En dan nog iets. Op het moment waarop men zegt: ‘Je kunt dit uit de Bijbel halen, maar ook dat’ gaat het niet langer om de waarheid, maar om de meerderheid. Als verschillende christenen de Bijbel op verschillende manieren kunnen lezen, dan gaan we neuzen tellen. ‘Als elke interpretatie in principe geoorloofd is, doe mij dan maar het meest ruime standpunt’, zo redeneren velen. In de tijd van Jeremia gaat de HEERE voor een bepaalde interpretatie van de geschiedenis en Hij verbindt er Zijn vonnis aan. God zegt dat beide zienswijzen niet tegelijkertijd waar kunnen zijn.

Tien duidelijke Nieuwtestamentische voorschriften op het punt van de ondergeschikte positie van de gelovige vrouw.

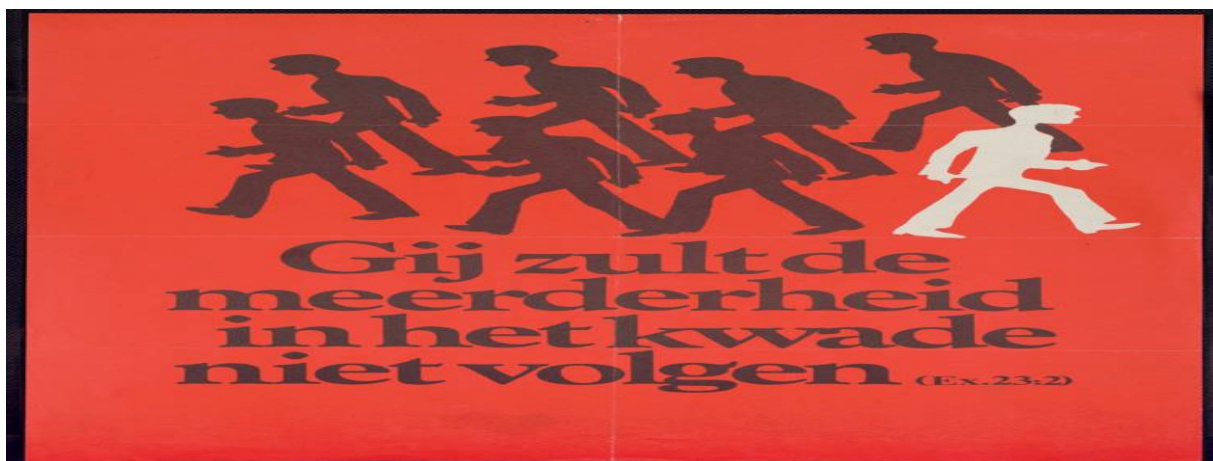
Laten we kijken naar de vrouw in het ambt. Het is een feit dat het Nieuwe Testament de ondergeschikte positie van de vrouw voorschrijft. Zeker op tien plaatsen in het Nieuwe Testament merken we het verschil tussen man en vrouw.

Het verschil tussen man en vrouw in het Nieuwe Testament.

Twaalf mannen als discipelen.	Marcus 3:13,14	En Hij klom de berg op en riep bij Zich wie Hij wilde; en zij kwamen naar Hem toe. En Hij stelde er twaalf aan om bij Hem te zijn, en om hen uit te zenden om te prediken,
Keuze uit twee mannen om Judas te vervangen onder de twaalfen	Handelingen 1:21,22,26	Het is dus nodig dat een van de mannen die met ons omgegaan zijn gedurende heel de tijd dat de Heere Jezus onder ons in- en uitging, te beginnen met de doop van Johannes tot op de dag waarop Hij van ons opgenomen werd, met ons getuige wordt van Zijn opstanding. En zij stelden er twee voor: Jozef, die Barsabas heette, die ook Justus genoemd werd, en Matthias. (..) En zij wierpen hun loten en het lot viel op Matthias; en hij werd met instemming van allen aan de elf apostelen toegevoegd.
Hiërarchie; God, Christus, man, vrouw	1 Korintiërs 11:2,3	En ik prijs u, broeders, omdat u in alles aan mij denkt en aan de overleveringen vasthoudt, zoals ik die aan u heb overgeleverd. Maar ik wil dat u weet dat Christus het Hoofd is van iedere man en de man het hoofd van de vrouw en God het Hoofd van Christus.
Vrouwen zwijgen op het punt van leiding geven.	1 Korintiërs 14:34,35	Laten uw vrouwen in de gemeenten zwijgen. Het is hun immers niet toegestaan te spreken, maar bevolen onderdanig te zijn, zoals ook de wet zegt. En als zij iets willen leren, laten zij dat dan thuis aan hun eigen man vragen. Het is immers schandelijk voor vrouwen om in de gemeente te spreken.
De man het hoofd van zijn vrouw	Efeziërs 5:22,23	Vrouwen, wees uw eigen mannen onderdanig, zoals aan de Heere, want de man is hoofd van de vrouw, zoals ook Christus Hoofd van de gemeente is; en Hij is de Behouder van het lichaam.
Vrouwen moeten het gezag van hun man erkennen	Kolossenzen 3:18	Vrouwen, wees uw eigen mannen onderdanig, zoals het behoort in de Heere.

De vrouw moet geen gezag over de man hebben	1 Timotheüs 2:11-15	Een vrouw moet zich laten onderwijzen in stilheid, in alle onderdanigheid. Want ik sta niet toe dat een vrouw onderwijs geeft, en ook niet dat zij de man overheerst, maar ik wil dat zij zich stil houdt. Want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva. En niet Adam is misleid, maar de vrouw is, toen zij misleid werd, tot overtreding gekomen. Maar zij zal in de weg van het baren van kinderen zalig worden, als zij blijft in geloof, liefde en heiliging, gepaard met bezonnenheid.
De opziener moet een man zijn.	1 Timotheüs 3:2	Een opziener nu moet onberispelijk zijn, de man van één vrouw, beheerst, bezonnen, eerbaar, gastvrij, bekwaam om te onderwijzen,
Ouderlingen moet man zijn	Titus 1:5,6	Om die reden heb ik u op Kreta achtergelaten, opdat u verder in orde zou brengen wat nog ontbrak, en van stad tot stad ouderlingen zou aanstellen, zoals ik u opgedragen heb. Zo iemand moet onberispelijk zijn, de man van één vrouw, gelovige kinderen hebben, die niet te beschuldigen zijn van losbandigheid of opstandigheid.
Vrouwen moeten het gezag van hun man erkennen	Titus 2:3-5	Evenzo moeten de oudere vrouwen in hun gedrag zijn zoals het heiligen past: geen kwaadspreeksters, niet verslaafd aan veel wijn, maar leraressen van het goede, opdat zij de jongere vrouwen leren verstandig te zijn, hun man lief te hebben, hun kinderen lief te hebben, bezonnen te zijn en kuis, te zorgen voor hun huishouden, goed te zijn, hun eigen mannen onderdanig te zijn, opdat het Woord van God niet gelasterd wordt.

In onze tijd hebben met name de Gereformeerde Kerken de ambten open gesteld voor vrouwen uit de kerk. Men maakte hierbij o.a. gebruik van de methode van de verschillende interpretatie van de Bijbel. De kerkenraden en de classicale en landelijke vergaderingen hadden de betrouwbare en gezaghebbende uitleg van de Bijbel op dit punt moeten vastleggen, maar dit is niet gebeurd. Op het moment waarop verschillende interpretaties werden toegestaan – en het dus in principe geen bezwaar zou opleveren bij de Heere – was het de meerderheid die de doorslag gaf. Dit hebben de vrouwen niet op hun geweten. Dit hebben vergaderingen van de mannenbroeders tot stand gebracht. Nu de vrouwen vervolgens ook op het hoogste niveau mede leiding geven aan de kerk, staan zij naast de mannen broeders en soms doen zij een stapje naar voren, zoals ook in onze geschiedenis in Jeremia's tijd.

3. De positie van gelovige vrouwen in de tijd voor het oordeel is niet gemakkelijk.

Wij zullen niet zeggen dat de vrouwen hier een grote mond opzetten tegen de profeet en tegen de HEERE, maar het scheelt niet veel. Van hen wordt gezegd dat zij *'in grote getale waren opgekomen'*. Ook zijn zij het die *wierook branden voor andere goden*. Het is dat hun mannen er ook bijstaan en meepraten, maar de teneur van deze reactie is dat die wekomt bij de vrouwen en *'dat de mannen daar niet tegen zijn.'* Jeremia 44:15,16 *Toen antwoordden al de mannen die wisten dat hun vrouwen reukoffers brachten aan andere goden, en al de vrouwen die daar stonden, een grote menigte, en heel het volk dat in het land Egypte, in Pathros, woonde, aan Jeremia: Wat het woord betreft dat u in de Naam van de HEERE tot ons gesproken hebt – wij zullen niet naar u luisteren.* Het lastige voor de vrouwen is dat het gezag van de leidinggevendenden is komen te vervallen. Vroeger stond God boven iedereen. De koning gehoorzaamde God en de rechters spraken recht aan de hand van de Thora en de oudsten en de priesters gaven leiding volgens de Bijbel en evenzo de mannen aan hun vrouwen en de ouders aan hun kinderen. Maar heel die gezagsstructuur was verbrokken. Dat kwam omdat de koning zich niet langer aan God hield en dan gaat het heel snel. Dat zie je terug bij de vorsten en de oudsten en de rechters en de mannen en de opvoeding. Na de verbondssluiting op de Sinai was het ondenkbaar dat een vrouw er afgoden op na hield als haar man een orthodox en gelovig mens was. Maar omdat iedereen van hoog tot laag het niet zo nauw meer nam met de inzettingen en voorschriften van de HEERE kwam overal de klad er in. De vrouw kwam steeds meer naast haar man te staan. En zij legde – om begrijpelijke redenen misschien wel – een bijzondere belangstelling voor vrouwelijke goden aan de dag. Al in de tijd van Juda en Jeruzalem zien we vrouwen wierook branden voor de koningin van de hemel en wijngeschenken geven. Zij bakken met hun kinderen koeken en maken er een echt familiefeest van. En de mannen doen mee. Iets wat de buitengewone jaloezie bij de HEERE oproept, de God van Israël. Wat zou Hij graag zien dat vrouwen en kinderen en mannen zo toegewijd waren aan Hem. De HEERE moet met lede ogen aanzien dat ze hun liefde en toewijding schenken aan een god die niet eens bestaat. God wordt daar heel boos om. Jeremia moet maar ophouden met bidden voor dit volk. Het is voor de HEERE een reden om het volksbestaan te beëindigen. Jeremia 7:16-20 *En u, bid niet voor dit volk, hef voor hen geen geroep of gebed aan, dring niet bij Mij aan, want Ik zal niet naar u luisteren. Ziet u niet wat zij doen in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem? De kinderen sprokkelen hout, de vaders steken het vuur aan en de vrouwen kneden deeg om offerkoeken te maken voor de koningin van de hemel. Zij gieten plengoffers uit voor andere goden, zodat zij Mij tot toorn verwekken. Verwekken zij Mij tot toorn? spreekt de HEERE. Doen zij het zichzelf niet aan, tot schande van hun eigen gezicht? Daarom, zo zegt de Heere HEERE: Zie, Mijn toorn en grimmigheid zullen uitgegoten worden over deze plaats, over de mensen en over de dieren, over de bomen op het veld en over de vruchten van het land. Die zullen branden en niet geblust worden.*

Ishtar, koningin van de hemel

Voor vrouwen is de tijd voorafgaande aan het oordeel vooral ook een lastige tijd omdat ze het gevoel kunnen hebben van: *'Nu krijgen wij als vrouwen eindelijk wat meer ruimte. Nu mogen we uitstappen*

uit de schaduw van onze mannen en nu zou het – volgens Jeremia – weer niet goed zijn.’ Dat klopt. De vrouwen en de mannen beroepen zich er op dat als zij al zondigen, zij zondigen in commissie. Dat wil zeggen: ‘Iedereen doet het.’ Jeremia 44:17 *Nee, wij zullen beslist alle dingen doen die uit onze mond zijn uitgegaan, door reukoffers te brengen aan de koningin van de hemel en plengoffers voor haar uit te gieten, zoals wij gedaan hebben, wij en onze vaders, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem. Toen werden wij met brood verzadigd, hadden wij het goed en hebben wij geen kwaad gezien.* Als de gezagsdragers corrupt worden en niet langer doen wat God zegt, dan gaat heel het volk de mist in. Ze zeggen ‘Kijk maar naar de mensen die het bij ons voor het zeggen hebben. Die doen het toch ook? Wat is er dan fout aan?’ Het gaat er op zo’n moment niet langer om wat goed is of wat fout is, maar dat niemand – ook de leiders niet – hun knieën nog buigen voor de HEERE. Iedereen doet het, dus ik ook. Het is opmerkelijk dat dit argument vandaag de dag ook opgeld doet. Men noemt het met een mooi woord *hermeneutiek*. Het gaat zo. De mening van de hele commissie is als volgt: De exegese = uitleg van de Bijbel zegt. De Bijbel is duidelijk: ‘God is hier fel tegen gekant. Dan komt de hermeneutiek. Hermeneutiek kan de boodschap van de Bijbel mogelijk actualiseren, maar is zomaar een middel om met de waarheid een loopje te nemen. De vrouwen in de tijd van Jeremia beroepen zich er daarbij ook nog eens op dat ze dit doen met – misschien niet altijd met instemming van hun mannen maar dan toch wel met – medeweten van hun mannen. Jeremia 44:19 *En als wij, vrouwen, aan de koningin van de hemel reukoffers brengen en plengoffers voor haar uitgieten, gaat het dan buiten onze mannen om dat wij voor haar offerkoeken maken naar haar beeltenis, en voor haar plengoffers uitgieten?* Voor oprecht gelovige vrouwen is de tijd voorafgaande aan de uitvoering van het laatste oordeel een bijzonder moeilijke tijd. Menselijkerwijs gesproken komen ze er niet goed door. Maar we weten ook dat wat bij mensen onmogelijk lijkt, mogelijk is bij God. Wanneer vrouwen op God vertrouwen en zich aan Hem houden zullen ze Gods rijk binnegaan.

Gaat het dan buiten onze mannen om?

De HEERE onderstreept Zijn interpretatie van het verleden.

Jeremia kwam met een profetie van de HEERE op de landdag van de Judese vluchtelingen in Egypte. Normaal gesproken werd er niet gereageerd op de dingen die de profeet namens de HEERE zei of het moest een valse profeet zijn. Dat soort types konden nog wel eens luid en duidelijk reageren – zoals in Jeremia 28 – maar ditmaal zijn het de gewone mensen zelf: de mannen en vrouwen die Juda en Jeruzalem ontvlucht waren. Zij dienen Jeremia van repliek. Iedereen mag weten dat zij de mening van de profeet bestrijden. Zij staan er heel anders in. De profeet zegt namens God dat de verering van andere goden de oorzaak is van alle ellende die die mensen over zich heen gekregen hebben, maar zij denken juist – zoals gezegd – dat dat komt omdat ze met die verering van de koningin van de hemel ophielden. Ze zijn dan ook totaal niet van plan met die verering – die ze in Egypte weer opgepakt hebben – op te houden. En dat laten ze de profeet weten ook. Het contact tussen Jeremia en zijn volksgenoten begint het karakter van een discussie te krijgen. Het is een beetje welles/nietes

aan het worden; Jeremia's woord tegen het hunne. Wel heeft Jeremia namens de HEERE het laatste woord. Hij herhaalt de manier waarop de HEERE en hij als Gods profeet aankijken tegen de wederwaardigheden die zich voltrokken in Juda en Jeruzalem. De Judeeërs verschuilen zich achter hun leiders – want die deden het ook – maar God heeft geen goed woord voor die mensen over. Jeremia 44:20-23 *Toen zei Jeremia tegen heel het volk, tegen de mannen en tegen de vrouwen, tegen heel het volk dat hem dit antwoord gegeven had: Zou de HEERE niet gedacht hebben aan het wierookoffer dat u in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem in rook liet opgaan, u en uw vaders, uw koningen en uw vorsten, en de bevolking van het land, en zou dat niet in Zijn hart opkomen? De HEERE kon het niet langer verdragen vanwege uw slechte daden, vanwege de gruweldaden die u deed. Daarom is uw land geworden tot een verwoesting, tot een verschrikking en tot een vloek, zodat er geen bewoner meer is, zoals het heden ten dage is. Vanwege het feit dat u reukoffers gebracht hebt en dat u gezondigd hebt tegen de HEERE, niet geluisterd hebt naar de stem van de HEERE en niet volgens Zijn wet, volgens Zijn verordeningen en volgens Zijn getuigenissen gewandeld hebt, daarom is dit onheil u overkomen, zoals het heden ten dage is.* Maar goed – zal iemand zeggen – zo relevant is de kijk op het verleden toch ook weer niet. Hoe je er ook tegen aankijkt, aan de feiten kun je weinig meer veranderen. Gedane zaken nemen geen keer. Dat is anders waar het de toekomst aangaat. Uiteindelijk zullen toekomstige gebeurtenissen beslissen over de vraag wie er gelijk heeft Jeremia of de vluchtelingen, want de HEERE gaat dit niet accepteren.

Zou de HEERE niet gedacht hebben aan het wierookoffer dat u in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem in rook liet opgaan?

De HEERE komt met een vonnis en getuigen voor de toekomst.

De vluchtelingen in Egypte kunnen wel heel stoer zeggen dat ze niet van plan zijn de woorden van de HEERE serieus te nemen. De grote vraag is echter of ze het van God kunnen winnen. Jeremia 44:24,25 *Verder zei Jeremia tegen heel het volk, en tegen al de vrouwen: Luister naar het woord van de HEERE, heel Juda dat in het land Egypte is. Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: U en uw vrouwen hebben met uw eigen mond gesproken (en met uw eigen handen hebt u het uitgevoerd): Ze beweren inderdaad geloften te hebben afgelegd om de dienst aan de koningin van de hemel in Egypte weer op te pakken en dat ze zich aan die belofte willen houden ook. Jeremia 44:25 *Wij zullen beslist onze geloften volbrengen die wij hebben afgelegd, door reukoffers te brengen aan de koningin van de hemel en plengoffers voor haar uit te gieten. Nu, doe beslist uw geloften gestand en volbreng beslist uw geloften!* ‘Moet u vooral doen’, zo reageert Jeremia. Maar een ding maakt hij hen goed duidelijk: ‘Als ze niet doen wat God zegt, zullen ze de gevolgen voor hun rekening moeten nemen.’ En die liegen er niet om. Jeremia 44:26 *Daarom, luister naar het woord van de HEERE, heel Juda dat in het land Egypte woont: Zie, Ik zweer bij Mijn grote Naam, zegt de HEERE: Als Mijn Naam ooit nog zal worden aangeropen door de mond van enig man uit Juda in heel het land Egypte, die zegt: Zo waar de Heere HEERE leeft!* Jeremia kan hier bedoelen dat God Zich als het ware terugtrekt uit het openbare leven van Zijn volk in Egypte. Zoals men vroeger de eed op God voor op de tong had*

liggen, zo zal dat in de toekomst verdwijnen. Niemand van de mensen uit Juda zal nog iets met het geloof in de God van Israël hebben. Jeremia zou dit kunnen bedoelen, want zo klinkt het. Maar vermoedelijk bedoelt de HEERE – wiens woorden door Jeremia worden doorgegeven – het anders: Er zal niemand, maar dan ook helemaal niemand meer overblijven van de vluchtelingen uit Juda in Egypte. Daarmee wordt alles wat aan de HEERE, de God van Israël, herinnert, weggenomen uit Egypte. Dat laatste lijkt het geval te zijn, want zo gaat de profeet verder. Jeremia 44:27 *Zie, Ik ga over hen waken ten kwade en niet ten goede. Alle mannen van Juda die in het land Egypte zijn, zullen omkomen door het zwaard of door de honger, totdat het met hen gedaan is.* Blijft er dan echt niemand over van de vluchtelingen? Ja er zullen er enkelen in slagen om terug te keren naar Juda. Dat zijn dan tegelijkertijd de mensen die van de waarheid van deze profetie kunnen getuigen. Kijk maar dat wordt van hen gezegd. Jeremia 44:28 *Maar wie aan het zwaard ontkomen, zullen uit het land Egypte terugkeren naar het land Juda met weinig mensen. En heel het overblijfsel van Juda, dat naar het land Egypte gekomen is om daar als vreemdeling te verblijven, zal weten wiens woord standhoudt, het Mijne of het hunne.* Het mag duidelijk zijn dat dit de mensen zijn die zich in Egypte wel wat aantrokken van wat Jeremia zei. Deze mensen hebben de gelegenheid gekregen om terug te keren naar hun eigen stad en land. Zij zullen in de toekomst Jeremia in het gelijk stellen. Zij zullen zeggen: ‘Er was onenigheid tussen Jeremia de profeet van de HEERE én de vluchtelingen uit Juda die de wijk hadden genomen naar Egypte. Ze keken heel verschillend aan tegen de dienst aan de godin van de hemel. Jeremia wees het faliekant van de hand, terwijl de Judeeërs zich er aan overgaven. Ook duiden ze de vernietiging die zijn beslag had gekregen in Juda en Jeruzalem heel verschillend. Jeremia zag het als straf van God op de afgodendienst, maar de gevluchte Judeeërs vonden het achteraf juist fout dat ze met hun dienst aan de godin van de hemel waren gestopt; vanaf dat moment zou alles fout gegaan zijn. Maar de geschiedenis heeft Jeremia in het gelijk gesteld. De verwoesting van de steden waar de gevluchte Judeeërs hun toevlucht hadden gevonden, is het bewijs dat God die mensen tot in Egypte met Zijn straffende hand heeft achterhaald. Dat vonnis had Jeremia namens God twintig jaar tevoren uitgesproken.’

Maar wie aan het zwaard ontkomen, zullen uit het land Egypte terugkeren naar het land Juda met weinig mensen.

Het teken als bewijs van de profetieën.

God geeft ook een teken als bewijs van zijn profetieën. Dat teken is de manier waarop de Egyptische koning Hofra uit zijn ambt is gezet en later is vermoord. Jeremia 44:29,30 *En dit zal voor u het teken zijn, spreekt de HEERE, dat Ik in deze plaats u zal straffen, zodat u weet dat Mijn woorden over u beslist stand zullen houden, ten kwade: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga farao Hofra, de koning van*

Egypte, in de hand van zijn vijanden geven, en in de hand van hen die hem naar het leven staan, zoals Ik Zedekia, de koning van Juda, gegeven heb in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, zijn vijand, die hem naar het leven stond. Feitelijk is het zo gegaan. Een generaal van farao Hofra – een zekere Ahmose – heeft in 569 v Chr. opstand gepleegd en Hofra van de troon gestoten. Hij zelf is op de troon van Egypte als nieuwe farao geïnstalleerd als Amasis II. In het begin heeft hij Hofra laten leven en wilde hij hem een soort van adviseursfunctie geven, maar toen Hofra naar de macht greep, moest hij dat betalen met zijn leven. Een jaar later viel Nebukadrezar binnen met alle gevolgen van dien voor heel Egypte in het bijzonder voor de vluchtelingen uit Jeruzalem en Juda.

Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga farao Hofra, de koning van Egypte, in de hand van zijn vijanden geven.

